

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РФ
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования
«Российский государственный университет им. А. Н. Косыгина
(Технологии. Дизайн. Искусство)»

Институт славянской культуры

Александр Невский и Савва Сербский:
подвиг и святость в языке, литературе,
культуре, истории

СБОРНИК НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

Москва

2023

УДК 81
ББК 80/81

Александр Невский и Савва Сербский: подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории: Сборник статей / Отв. ред. И.В. Бугаева, Н. Манойлович. – М.: РГУ им. А.Н. Косыгина, 2023. – 227 с.

Сборник подготовлен на основе докладов Круглого стола «Александр Невский и Савва Сербский: подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории», состоявшегося 16 ноября 2021 года на кафедре общей и славянской филологии Института славянской культуры ФГБОУ ВО «РГУ им. А.Н. Косыгина». В работе Круглого стола приняли участие ученые РГУ им. А.Н. Косыгина и Республики Сербии.

Статьи печатаются в авторской редакции

Редакционная коллегия

Бугаева Ирина Владимировна, доктор филологических наук, профессор кафедры общей и славянской филологии Института славянской культуры
Манойлович Негош, кандидат политологии, доцент кафедры общей и славянской филологии Института славянской культуры

Кузьмина Луиза Александровна, кандидат филологических наук, доцент кафедры общей и славянской филологии Института славянской культуры

Переволочанская Светлана Николаевна, кандидат филологических наук, доцент кафедры общей и славянской филологии Института славянской культуры

Юдин Михаил Вячеславович, кандидат исторических наук, директор Института славянской культуры

Материалы сборника размещаются в РИНЦ

ISBN 978-5-00181-529-7

© Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Российский государственный университет им. А.Н. Косыгина (Технологии. Дизайн. Искусство)», 2023

© Коллектив авторов, 2023

© Манойлович Н., обложка, 2023

СОДЕРЖАНИЕ

АЛЕКСАНДР НЕВСКИЙ И САВВА СЕРБСКИЙ: ПОДВИГ И СВЯТОСТЬ В ЯЗЫКЕ И ЛИТЕРАТУРЕ

- Бајшански М.** (Нови Сад, Република Србија) Номинација Сава/Саво у корпусу епских песама бечког издања Вука Караџића 5
- Бугаева И. В.** (Москва, Россия) Святость и подвиг в религиозном дискурсе 15
- Вуловић Емонте Н. С., Тодоровић Д. М.** (Белград, Србија) Адаптација појединих сегмената текста из житија св. Саве уз илустрације за децу 25
- Громовић М.** (Нови Сад, Србија) Дело Светога Саве у настави српског језика и књижевности 32
- Гочанин М.** (Београд, Србија) Свети Сава у стиховима неких знаменитих српских песника 43
- Дегтярева А. Н.** (Москва, Россия) Интерпретација прототипическог образа А. Невског у кинотексте: репрезентација феномена святости 54
- Завельская Д. А.** (Москва, Россия) «Житие Александра Невского» и рецепция Античности в древнерусской литературе 65
- Јовановић В.** (Београд, Србија) Свети Сава и Светосавље у делима светог владике Николаја Велимировића 72
- Лагутова А. С.** (Москва, Россия) Хайретизми у акафистах Александру Невском и Савве Сербском 80
- Левушкина Р. С.** (Белград, Србија) Номинације светитеља Саве и благоверног Александра Невског у акафистима овим светима на савременом српском језику 89
- Маркова Е. М.** (Москва, Россия) Победа и подвиг в языковом сознании славян 99
- Радомская Т. И.** (Москва, Россия) Святой князь Александр Невский в жизни и художественных текстах первой трети XIX века 106
- Станкович Шошо Н.** Лик Светог Саве у народној књижевности 115
- Тутуш Н. П.** (Нови Сад, Србија) Флорални портрет Светога Саве у српској средњовековној књижевности 127
- ### АЛЕКСАНДР НЕВСКИЙ И САВВА СЕРБСКИЙ: ПОДВИГ И СВЯТОСТЬ В КУЛЬТУРЕ И ИСТОРИИ
- Бранковић Б. М.** (Бања Лука, Босна и Херцеговина, Република Српска) Срби у Босни и култ светог Саве 146
- Курбакова А. А.** (Москва, Россия) Sveti Sava je ucitelj, prosvetitelj, zastitnik pravoslavne vere 160
- Курбакова С. Н.** (Москва, Россия) Россия и Сербия: духовное и ратное братство через века 164

Манойлович Н. (Москва, Россия) Растко Немањић – Светосавље као темель идентитета српског народа као православног и словенског народа	170
Милинчић М. А. (Београд, Србија), Вукоичић Д. Ж. (Косовска Митровица, Србија), Гатарић Д. Р. (Београд, Србија), Милинчић У. В. (Београд, Србија) Духовни и материјални трагови светог Александра Невског у културном наслеђу Србије	175
Пак Е. С. (Москва, Россия) Национальные эталоны мужества в контексте трансформации традиционных ценностей	187
Поповић А. (Ниш, Србија) Место Светосавског култа у развоју Српске народно-црквене аутономије у Хабзбуршкој монархији 1690-1792 године	198
Федюкина Е. В. (Москва, Россия) Сохраненные историей и утраченные... (храмы Александра Невского на западной окраине Российской империи: опыт историко-культурного анализа)	208
Юдин М. В. (Москва, Россия) Александр Невский и Савва Сербский: орденские традиции двух стран	220

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Аверинцев С.С.* София-Логос. Киев: Дух і літера, 2006. – 912 с.
2. *Бугаева И.В.* Подвиг в современном языковом сознании русских / И.В. Бугаева // Жизнь языка в культуре и социуме – 6: Материалы конференции, Москва, 26–27 мая 2017 года. – Москва: Издательство «Канцлер», 2017. – С. 249-250.
3. *Людоговский Ф.Б.* Структура и поэтика церковнославянских акафистов. М.: Институт славяноведения РАН, 2015. – 352 с.
4. Патриаршая проповедь в день памяти благоверного великого князя Александра Невского: Официальный сайт Московского Патриархата [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5730003.html> (Дата обращения: 12.01.2022).
5. *Прилуцкий А.М.* Метафорика религиозного ритуального дискурса // Религия. Церковь. Общество: Исследования и публикации по теологии и религии / Под ред. А. Ю. Прилуцкого. СПб., 2013. Вып. 2. С. 21–37.

© Лагутова А.С., 2023

УДК 811.161

НОМИНАЦИЈЕ СВЕТИТЕЉА САВЕ И БЛАГОВЕРНОГ АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГ У АКАТИСТИМА ОВИМ СВЕТИМА НА САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

Левушкина Ружица С.

доктор филолошких наука,

виши научни сарадник

Институт за српски језик Српске академије наука и уметности

Београд, Србија

Сажетак. Акатисти на савременом српском језику врло ретко су материјал лингвистичких истраживања савременог српског језика. Стога је први циљ овог рада илустровање лексичког богатства акатиста двојици светаца, које треба да покаже да овај жанр, данас изузетно продуктиван, заслужује више пажње српских лингвиста. У чланку је су прво прецизиран појам номинације који се користе. Методом ексцерпције из два акатиста добијено је око 100 номинативних јединица, које су анализирани семантички и са становишта творбе речи. Одвојене су четири семантичке групе: у првој од њих су номинације у којима се изражава однос два светитеља према људима, у другој оне у којима се одражава њихова историјска улога и значење, у трећој групи номинације у чијој семантици преовладава побожан и подвижнички живот, а у четвртој њихова служба цркви и држави. Урађе је и упоредна анализа номинацијских јединица, која је показала сличности и разлике између ова два светитеља, а такође нагласила карактеристике по којима су они остали у сећању Цркве, српског и руског народа.

---

* Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Кључне речи: акатист, Свети Сава, благоверни Александар Невски, номинација, српски језик

**NOMINATIONS OF SAINT SAVA AND BLESSED ALEXANDER
NEVSKY IN THE AKATHISTS TO THESE SAINTS IN THE
CONTEMPORARY SERBIAN**

Ljovushkina R.

*doctor of philological Sciences,
senior research associate*

*Institute for Serbian language of the Serbian Academy of Sciences and arts
Belgrade, Serbia*

Annotation: Akathists in contemporary Serbian are very rarely the material of linguistic research. Therefore, the first aim of this paper is to show the akathists of these Saints in Serbian as rich lexical resource, showing that this hymnography genre, which is very productive nowadays, deserves more attention from Serbian linguists. First, the term nomination used in the paper is precisely explained. About 100 nomination items have been excerpted from akathists. They were analyzed from the word formation point of view and semantically. Four semantic groups are distinguished: in the first of them there are nominations in which the concern to people of two Saints is expressed, in the second – those in which their historical role and significance are reflected. The third group consists of nominations in which semantics prevail pious and ascetic lives of two Saints, and in the fourth one – their Church and Nation services. The nominations were also comparatively analyzed. This analysis pointed out the similarities and differences between the two Saints, as well as emphasized the characteristics by which they are remembered in the church and the people of Russia and Serbia.

Key words: Akathist, Saint Sava, Saint Alexander Nevsky, nomination, Serbian language.

Увод

Истраживања на материјалу акатиста као једне од врста молитвеног обраћања светима, Богу, Богородици, анђелима итд. на савременом српском језику – готово да нису заступљена у српској лингвистичкој и књижевној средини. Као изузетак навели бисмо један прегледни и информативан рад о овој тематици [Јовић 2013], у коме се узимају у обзир и акатисти на савременом српском језику. Постоје, такође, нека фрагментарна истраживања [Байич 2010; Левушкина 2021]. Иако је у питању архаични, средњевековни жанр старе српске књижевности чија текстолошка анализа и даље привлачи пажњу истраживача [в. нпр. Драгин 2013], данас се ова химнографска остварења појављују на савременом српском језику – било као преводна, било као оригинална, те потоња

представљају богат материјал за различите врсте лингвистичких истраживања, у која спада и ово.

С друге стране, номинација као појам у лингвистици, иако наизглед транспарентан, није једнозначан и потребно је да прецизирамо у ком значењу га овде користимо. Ахманова [2010: 270] наводи три значења овог лингвистичког термина: 1. Именујућа функција или страна речи, семантички аспект речи која се употребљава (појављује) у датој говорној ситуацији или контексту [...] 2. (именовање) Називање као процес, конкретна корелација између речи и референта којег она означава и 3. Исто што и номинативна функција. Жанета Александровна Вардзелашвили пише да један исти назив – номинација – означава како процес стварања, утврђивања и расподеле назива за разне фрагменте стварности, тако исто и посебну језичку јединицу образовану у процесу називања [Вардзелашвили 2000: 62]. Нас овде занима последње, оно што се образује у процесу називања, односно, према Ахмановој, семантички аспект речи која се употребљава у одговарајућој говорној ситуацији или контексту.

«Молитва као део религиозног чина није само предмет литургије, већ и комуникологије, као специфична комуникативна манифестација» [Штасни 2013: 316]. Дакле, акатист као врсту молитве посматрамо и као својеврсну говорну ситуацију, комуникацијски чин у коме је пошиљалац поруке – индивидуа или колектив, а прималац поруке, у нашем конкретном случају – светитељ Сава с једне и благоверни Александар Невски с друге стране. Порука је сама молитва, конкретно акатист као комплексни текст чија форма је у књижевности добро позната и као готово сасвим непромењена постоји и данас [деталније в. нпр. Людоговский 2015].

Материјал

Материјал за наше истраживање јесу, дакле, директна обраћања овим светима у акатистима написаним њима у част – и то на савременом српском језику. Ексерпирали смо га из:

1. Акатиста на савременом српском језику који је с рускословенскога преведен 1928. године [в. Акатист Светом Сави, првом архиепископу српском]. У оригиналу је овај акатист написао 80-их година 19. столећа митрополит Михаило Јовановић. Постоји и старији акатист, написан још пре спаљивања моштију Св. Саве 1594, дакле, у 16. веку, на рускословенском језику [Јовић 2013: 709], али га нисмо за ову прилику узели у обзир из тог разлога што се први више користи и доступнији је.

2. Преведеног на српски језик Акатиста [в. Акатист Светом благоверном великом кнезу Александру Невском] који је средином 19. века на рускословенском написао архимандрит Кирил Наумов, професор Духовне академије у Санкт Петербургу [подробније в. Попов 1903: 149–152].

У материјалу из ова два акатиста, дакле, пронађено је и ексцерпирано 215 различитих обраћања овој двојници светаца. Преовладавају, наравно, обраћања уз помоћ властите именице – *Александре*, односно *Саво* и она се понављају 19 (*Александре*), и 16 пута (*Саво*). Ако се не узму у обзир понављања како ових, тако и неких других номинацијских јединица (*оче* – 12 пута; *светитељу* – 15 пута; *заштитнице* – 6 пута; *учитељу* и *заступнице* – 5 пута; *подвижнице*, *угоднице* и *чувару* – по 4 пута; *наставнице*, *подражаватељу*, *свече*, *покровитељу*, *првопрестолнице* – по 3 пута и 25 лексема по два пута), онда се добија приближно 100 различитих лексема у материјалу.

Анализа

Према врсти речи и морфолошком облику, у питању су, у већини случајева, именице у вокативу. Поред поменутих властитих именица, постоји и обраћање благоверном Александру Невском са *Јосифе*, где се има у виду личност из Старога завета која се била преселила у Египат [в. 1. Мојсијева, 30–50], па се за Александра Невског каже: *Радуј се, руски Јосифе који си се преселио на ново место мирног почивања*. Што се тиче заједничких именица или апелатива у функцији номинације, оне у нашем

материјалу преовладавају и има их 91. Посебно су издвојени поименичени, односно супстантивизирани придеви *прослављени, блажени, дочекани и поштовани*.

С творбеног становишта потоње лексеме називамо супстантиватима, а од степена супстантивизације зависи да ли се ради само о контекстуалној употреби придевске речи у функцији именице или заиста долази до образовања нове речи [деталније в. Лепојевић 2018]. У нашем случају, само за придев *блажени* можемо рећи да је с високим степеном супстантивизације, али само у следећем примеру: *Тога ради, Блажени, уселио си се сада у вечне обитељи где непрестано појеш Богу: Аллуја!* У друга три случаја ради се о контекстуалној употреби придева у функцији именице. Иначе, у већини случајева (18 од укупно 19) при обраћању благоверном кнезу Александру његовим именом, уз ту властиту именицу управо иде придев *блажени*.

Суфикс *-тељ* има више од четвртине именица као номинацијских јединица из материјала (26). Александар Белић је «у својим делима тврдио да је *-тељ* непродуктиван суфикс, а да се нове речи јављају само под утицајем руског» [Клајн, 2003: 190], па се његово присуство у већем броју лексема може и објаснити преводним карактером текстова, премда је и иначе дати суфикс продуктивнији у химнографским, као и уопште текстовима православне духовности на савременом српском језику, без обзира на жанр [в. нпр. сличан закључак о истом суфиксу у: Марковић 2020: 174]. Све ове именице су из категорије *nomina agentis*, в већина их је образована од глаголске основе на *-и-*: *ширитељ, хранитељ, утемељитељ, утешитељ, учитељ, утврдитељ, устројитељ, умиритељ, укротитељ, тражитељ, руководитељ, светитељ, просветитељ, примиритељ, покровитељ, победитељ, љубитељ, исцелитељ, испунитељ, измиритељ*. Једна од њих (*ослободитељ*) појављује се и са начелно продуктивнијим суфиксом *-лац* (*ослободилац*), а као номинацијска јединица постоји и глаголска именица *утврђење* поред именице *утврдитељ*. Међутим, од

глагола *последовати* изведена је и употребљена номинацијска јединица *последовалац* а не *последоваатељ*, чак иако је потоња, према тренутно најрелевантнијем и најобимнијем завршеном дескриптивном речнику српскога језика [Речник српскохрватскога књижевног језика – РМС] – део лексичког система савременог српског језика, док прва није. Такође, од варијантног пара *поштоватељ* и *поштовалац* у акатисту је за номинацију употребљена не прва, са суфиксом *-тељ*, него друга, а обе су присутне у лексичком систему савременог српскога језика.

Две лексеме употребљене у номинацији из категорије *nomina agentis* настале су префиксалним начином творбе: *сапричасник* (<причасник) и *санаследник* (<наследник) и употребљене у примерима: *Радуј се, сапричасниче Богопросветљеног мноштва Преподобних! Радуј се, верних чеда Цркве и угодника Божијих санаследниче!* Треба рећи да прва лексема није ни забележена у поменутом лексикографском извору, док је друга потврђена само као правни термин [в. РМС].

Семантичка анализа ових именица и именичких речи обухвата, најпре, њихову класификацију према тематским групама или значењским категоријама. Прва група коју издвајамо је она у којој преовладавају семе које означавају однос ових светих према људима, односно, у случају акатиста као молитве и комуникацијског чина – пошилаоцу поруке: *заступниче, учитељу, заштитниче, помоћниче, пастиру, чувару, васпитачу, даваоче, добротворе, исцелитељу, лекару, ослободиоче/ослободитељу, покровитељу, хранитељу, помоћниче, руководитељу, утешитељу, друже.*

У другој групи номинацијских јединица преовладавају семе у којима се реферише на историјску улогу и значај ових светих: *ослободитељу, вођо, главо, ревнитељу, руководитељу, наследниче, примиритељу, ратниче, предводниче, разоритељу, разрушитељу, сабиратељу, изданче, изабраниче, ширитељу, сине.* За поједине лексеме из ове групе јасно је зашто су у њој само ако се погледа контекст у којима су употребљене.

Свакако да и начелно контекст није занемарен у нашој анализи, али за поједине лексеме потребно је размотрити га додатно, те ће то бити урађено с неким примерима у даљем тексту.

У трећој групи су лексеме чијим значењем се указује на богоугодан и подвижнички живот двојице светаца: *молитвениче, мучениче, чудотворче, подвижниче, подражаватељу, испунитељу, угодниче, борче, путниче-поклониче, трудбениче, тражитељу*, док су у четвртој групи лексеме у којима се истиче њихово служење Цркви и држави (*светитељу, јерарше, архијереју, оче, пророче, анђеле, апостоле, мучениче, свече, првопрестолниче, оснивачу, проповедниче, кнеже*), при чему само последња означава у потпуности државну службу.

Када Светога Саву и благоверног Александра читалац (појац, молилац) акатиста назива *сабеседницима*, поставља се питање чији су они били сабеседници. Одговор налазимо у контексту: *Радуј се, сабеседниче Пресвете Богородице! Радуј се [...] ревнитеља побожности сабеседниче*. На тај начин ова номинацијска јединица спада у трећу групу, пошто је сабеседник Богородице и ревнитеља побожности онај ко угађа Богу.

Познато је да је у језику много мање јединица, и на лексичком и на фразеолошком нивоу, којима се именује човек према позитивним особинама уопште него према негативним [в. нпр. Штасни 2011: 169]. Међутим, у нашем случају, акатист као похвални химнографски текст подразумева присуство управо тих малобројнијих јединица, тј. истицање онога што је позитивно. Такве су готово све номинацијске јединице у нашем материјалу. Донекле су изузетак *разрушитељу* и *разоритељу*, упућене благоверном кнезу Александру Невском, као ратнику и заштитнику вере. За обе ове јединице наводимо шири контекст: *Радуј се, злих лукавстава иноверних ... разрушитељу!* и *Радуј се, насртаја непријатељских мудри разоритељу!* Иако смо ове две лексеме уврстили у другу групу, оне припадају и трећој, јер праведна борба против непријатеља и иноверних спада (и) у богоугодно чињење.

Номинација обојице светих као *љубитеља* такође захтева да се прецизира шта је то што су они *љубили*, тј. волели. Овде је глагол *љубити* употребљен у једном од својих секундарних значења, конкретно, према Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (РСАНУ), четвртом: *веома ценити, волети нешто, осећати посебну наклоност према нечему, уживати у нечему* [в. РСАНУ]. Тако се Светоме Сави у акатисту ускликује: *Радуј се, чистоте душевне и телесне добри љубитељу!* а благоверном кнезу Александру: *Радуј се, љубитељу спасоносног самопознања!* Пошто су они, дакле, љубитељи врлина самопознања и чистоте (душевне и телесне), овом номинацијом се указује на њихов богоугодан и подвижнички живот.

Номинација Светога Саве као *првопрестолника* (првог архиепископа) указује првенствено на његову улогу у служењу Цркви, па је стога убројана у четврту групу, иако несумњиво указује и на његову историјску улогу и значај. Ова лексема такође није забележена у релевантном дескриптивном речнику [в. РМС], а сматрамо да је, као квалификација највећег у српскоме роду – заслужила да буде.

Употребом номинацијских јединица *мачу, украсе, главо, гrome, зраче, звездо, светилнице* и др. пројављује се метафора путем које су истакнуте нарочите особине ове двојице светих. Тако се Светом Сави у акатисту обраћамо: *мачу који сасецаш јереси и расколе; свештена главо; светилнице, који светлиш и просвећујеш срца човечја; гrome који плашиш саблазнитеље; сасуде Духа Светога; зраче Сунца Правде – Христа; звездо, која у лику преподобних светлиш; изданче краљевскога рода Немањиног. Светом Александару Невском онај који се моли обраћа се на следећи начин: пречасни изданче корена благочестивог; славо и утврђење обитељи која носи твоје име; северне престонице непроцењиви украсе. У овим номинацијским јединицама, као што се види, истичу се особине ових светих као бранитеља (*мач, гром*), предводника и заштитника (*главо,**

утврђење), затим као извора и носиоца духовне светлости, врлина (*светилнице, зраче, звездо, сасуде, славо*) и лепоте (*украсе, изданче*).

На крају, оно што нас још занима у овој краткој анализи номинацијских јединица то је њихова компарација у двама акатистима. Пронашли смо 16 таквих јединица које су заједничке за обојицу светих: *заступнице, чувару, хранитељу, заштитнице, изданче, учитељу, украсе, љубитељу, мучениче, угоднице, славо, наставнице, сабеседнице, проповеднице, покровитељу и ослободиоче (ослободитељу)*. Светом Сави упућен је већи број номинацијских јединица: поред ових 16, има их још 43, док благоверном Александру Невском свега 29, што би значило да је акатист првоне светоме унеколико лексички разноврснији кад су у питању ове јединице. Више је номинацијских јединица у метафорској употреби у акатисту Светоме Сави, што смо могли да видимо у примерима изнад. Даље, Свети Сава се назива и *оцем* и *сином* и просто *човеком*, док благоверног Александра пошљалац поруке назива *другом*.

Интересантно је да се *подвижником* назива само руски светац (и то четири пута), премда је управо живот Светога Саве био више подвижнички него светог ратника и борца Александра. Потоњи је, наравно, у складу са својим животом и житијем, именован *борцем, ратником, победитељем, разоритељем, разрушитељем, ревнитељем*, док Свети Сава није. Иако су обојица светих доносили мир (Свети Сава је *помиритељ*, Св. Александар *измиритељ* и *умиритељ*), ниједна од датих јединица с кореном *мир* није заједничка у оба акатиста. Затим, иако је Свети Сава руководио Српском Црквом и својим народом, само је благоверни Александар назван *руководитељем, вођом, војводом* и *предводником* док нема номинацијских јединица с кореном *вод* међу онима којима се у акатисту обраћамо Светом Сави. Но, зато је (или може да буде) Свети Сава своје народу и уопште било коме ко му се обраћа: *лекар, исцелитељ, молитвеник, пастир, утешитељ* и *утеха, просветитељ, давалац, добротвор, васпитач, покровитељ* и *узданица*.

Закључак

Кроз ову кратку анализу видели смо да номинацијске јединице у акатистима као посебној врсти химнографског жанра, веома продуктивнога у наше време, па тиме и у српској средини доступнога и коришћенога на савременом српском језику – могу да буду богат материјал за разна лингвистичка истраживања. Наиме, анализа у овом и сличним радовима може бити потенцијално корисна у продубљивању знања како о самом појму номинације у лингвистици, тако и у оквирима лексике, лексикографије, творбе речи, семантике и стилистике савременог српског језика.

Такође, издавањем номинацијских јединица и њиховом семантичком и компаративном анализом може да се додатно истакне и издвоји оно чиме су ова двојица светих прослављени и запамћени у историји Цркве и српског и руског народа.

СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

1. *Акатист* Светом благоверном великом кнезу Александру Невском. // Свети благоверни велики кнез Александар Невски. Житије и чуда, службе и акатист. / ур. В. Јовић и Б. Јелић. Београд: Православна мисионарска школа при храму Св. Александра Невског у Београду, 2011. – С. 189–212.
2. *Акатист* Светом Сави, првом архиепископу српском. // Житије и акатист Светом Сави, првом архиепископу српском. Београд: Издавачка фондација Архиепископије београдско-карловачке Српске Православне Цркве, 2018. С. 29–59.
3. *Ахманова О.С.* Словарь лингвистических терминов. Изд. 5-е. – М.: Книжный дом «Либроком», 2010. – 576 с.
4. *Байич Р.* Слова-повторы в богослужебных текстах (на материале Акафиста Св. Иустину Челийскому). // Поэтика и фоностилистика, Бриковски сборник, выпуск 1. / Ред. Г.В. Векшин. – М.: Министерство образования и науки Российской Федерации; Московский гос. Университет печати им. Ивана Федорова, Кафедра русского языка и стилистики; Российская академия наук; Институт русского языка им. В.В. Виноградова, 2010. – С. 98–104.
5. *Вардзелашвили Ж.А.* К вопросу о толковании термина «номинация» в лингвистических исследованиях. Славистика в Грузии. – ТГУ. Выпуск 1. Тбилиси, 2000. – С. 62–68.
6. *Драгин Н.* Акатист Светом апостолу и првомученику Стефану зографа Лонгина (текст и коментари). Зборник Матице српске за књижевност и језик 61/2, 2013. – С. 313–346.
7. *Јовић А.* Акатист као жанр црквене химнографије. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини XLIII (2), Косовска Митровица, 2013. – С. 701–722.

8. *Клајн И.* Творба речи у савременом српском језику (други део суфиксација и конверзија). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Матица српска, 2003. – 514 с.
9. *Левушкина Р.* Структура и лексика Акатиста преподобном оцу нашем Прохору Пчињском, мироточивом // Преподобни Прохор Пчињски – 950 година у српском народу / ур. Д. Марјановић. Врање: Свеправославно друштво «Преподобни Јустин Ћелијски и Врањски», 2021.– С. 316–329.
10. *Лепојевић Ј.* Супстантивизација као начин творбе и њени варијетети: пуна и контекстуална. Српски језик XXIII, Београд, 2018. – С. 601–623.
11. *Людоговский Ф.Б.* Структура и поэтика церковнославянских акафистов. – М.: Институт славяноведения РАН, 2015. – 351 с.
12. *Марковић Д.* Именице категорије *nomina agentis* у староруском и српском језику на примјеру *Повести временных лет*. Радови Филозофског факултета, 22, Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 2020. – С. 163–177. (Повијести минулих љета).
13. *Попов А.В.* Православные Русские Акафисты. Казань: Типо-литография Императорского Университета, 1903. – 652 с.
14. Речник српскохрватскога књижевног језика (РМС), I–VI, Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
15. Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (РСАНУ), XI. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1981. – 800 с.
16. *Штасни Г.* Номинација човека мотивисана позитивним карактерним особинама. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, 54, 2011. – С. 167–180.
17. *Штасни Г.* Номинације Бога у *Молитвама на језеру Светог Николаја Велимировића*. // Теолингвистичка проучавања словенских језика. / ур. Ј. Грковић Мејџор, К. Кончаревић. Београд: Институт за српски језик САНУ, Српска академија наука и уметности, 2013. – С. 295–320.

© Левушкина Р.С., 2023

УДК 821.16

ПОБЕДА И ПОДВИГ В ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ СЛАВЯН

Маркова Елена Михайловна

доктор филологических наук,

*профессор кафедры русского языка как иностранного,
Российский государственный университет им. А.Н. Косыгина,
Москва, Россия*

*профессор кафедры романских и славянских языков,
Экономический университет в г. Братиславе, Словакия*

Анотација. Статја посваћена описанију језиковој експликацији и семантичких трансформација поњатиј *победа* и *подвиг* в славјанских језиках, свјазаних с концептом *святости*. Целју ислелодаванија јављетса сравнение лексем, номинирујуцих эти поњатја, и их семантики в руском, сербском, хорватском, чешском и словацком језиках. Исползуја сравнительно-сопоставительный метод, метод этимологического анализа, метод компонентного анализа, метод анализа лексикографических источников и учитываја попарную близость чешского и словацкого, сербского и хорватского

Александр Невский и Савва Сербский:
подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории

Сборник статей

Научное издание

Печатается в авторской редакции

Ответственность за аутентичность и точность цитат, имен, названий и иных сведений, а также за соблюдение законов об интеллектуальной собственности несут авторы публикуемых материалов

Технический редактор
Манойлович Н.
Кузьмина Л.А.

Подготовка макета к печати
Николаева Н.А.